

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Eugene
Parker

(1927)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

1940 yılı Nisan'ı. Amerika Birleşik Devletleri'nin Michigan eyaletindeyiz. Gece ardiyeden gelen bir ses duyan Bay Parker kontrol etmek için içeri girdiğinde oğlu Eugene'i yanan bir mumun başında bulur.

Hayrola oğlum,
ne yapıyorsun öyle?

Şey... Okul gazetesinde
okudum da babacığım, pazar günü Güneş
tutulması olacaktı... Gerçi buradan tam
tutulma olarak görülmeyecekmiş ama...

E... Eu... Eu-ge-ne...
Nasıl okunuyor bilim insanımızın
ismi Peynirciğim?

"Yuciyn" diye Simitçiğim.
Yuciyn Parkır.

Anlaşıldı. Sen de tutulma sırasında
gözlerin zarar görmeden Güneş'i
gözlemleyebilmek için bir filtre
yapmaya çalışıyorsun.

Evet. Camı mum alevine tutarsam
isle kaplanırmış. O camla da Güneş'e
bakarsam gözüm kamaşmazmış.
Bir arkadaşım söyledi.

Seni hayal kırıklığına uğratmak istemem oğlum,
ama yirmi yıl kadar önceki bir tutulmada bu yöntemi ben de
denemiştım. Islı cam gözlem sırasında pek bir işe yaramıyor,
hem gözü de Güneş'in zararlı ışınlarından koruyacak güçte bir
filtre işlevi görmüyor. O gün gözlerimin çok rahatsız olduğunu
hatırlıyorum. Bak ne diyeceğim: Yarın cumartesi, değil mi?
Hırdavatçı açıktır...

Doğru mu biliyormuş o
arkadaş acaba?

Bana pek öyle gelmedi ya,
bakalım.

Hırdavatçı mı? Hırdavatçıda
testere, çekiç filan satılır...
Çekiçle mi gözlem
yapacaklar yani?

Ha ha ha! Olur mu
öyle şey Simitçiğim?

7 Nisan 1940, Pazar.

İşte, işte! Ay Güneş'i kenarından kenarından
örtmeye başladı. Güneş, Ay ve Dünya, üç
gökcismi neredeyse aynı doğru üzerinde
diziliyor babacığım!

Evet oğlum. Aynı doğru üzerinde dizildiklerinde
tam tutulmanın izlenebildiği yerlerde insanlar
Güneş'i halka şeklinde görebilecek ve dış
katmanındaki hareketleri bile
gözlemleyebilecekler.

Aal İnşaatlarda kaynak makinesi kullanan
kaynak ustaları olur ya? Onların kaynak
çubuğu demire değdiğinde çıkan parlak
ışık gözlerine zarar vermesin diye
kullandıkları gözlüklerden almışlar.

İyisi mi biz hiç riske girmeyelim Peynirciğim.
Güneş'in yakınlarına bizim yerimize gözlem
yapabileceği ekipmanlarla donatılmış, tabii ki
yüksek sıcaklıklara dayanıklı malzemelerden
yapılmış kalkınları da olan uzay araçları
gönderelim, olsun bitsin!

Islı camdan daha iyi ama yine de Güneş'i
gözlemlemenin daha güvenli yolları var.
Örneğin zararlı ışınları geçirmeyecek
şekilde üretilmiş bir gözlem
gözlüğü kullanmak.

Harika bir fikir
Simitçiğim!

Eugene Parker'ın Güneş'e ve
diğer yıldızlara olan ilgisi lise
yıllarında tutkuya dönüşür. Bu
tutku matematik derslerinde
gösterdiği başarıyla birleşince
üniversitede önce fizik eğitimi
alır, ardından gökbilim ve yıldız
fiziği alanlarına yönelir. Bir
yıldız fizikçisi olarak hayata
atılır. Çalıştığı üniversitenin
gözlemesinde Güneş'in taç
küresi üzerine araştırmalar
yapmaya başlar.

Çok ilginç. Bir süre önce Güneş Sistemi'ne giren şu kuyruklu yıldız... Hareket yönü Güneş'e doğru olmadığı halde kuyruğu hep Güneş'e dik açıyla Güneş'ten uzağa doğru uzanıyor.

Sanki Güneş'ten ona doğru bir rüzgâr esiyormuş da, kuyruklu yıldızın üzerindeki toz ve gazları savuruyormuş gibi.

Nasıl yani? Bir şey anladın mı bundan Peynirciğim?

Sanırım... Şöyle anlatmaya çalışayım Simitçiğim:

Hızla giden bir motosikletin üzerinde uzun saçlı bir sürücü hayal et. Sürücünün saçlarının normalde motosikletin hareket yönünün tersine, arkaya doğru savrulması gerekir, değil mi? Ama Eugene Abi'nin yaptığı kuyruklu yıldız gözleminde durum öyle değil.

Kuyruklu yıldızın kuyruğu, yani Güneş'in ısıyla eriyip göktaşından koparak uzaya saçılan gaz, buz ve toz parçacıkları, göktaşının arkasına doğru değil, her zaman Güneş'e dik şekilde, Güneş'ten öteye doğru uzanıyor. Âdeta Güneş'ten kuyruklu yıldızla doğru çok kuvvetli bir rüzgâr esiyormuş da o rüzgârla savruluyorlarmış gibi.

Çok güzel anlattın Peynirciğim.

Güneş'in Güneş Sistemi'ne giren kuyruklu yıldızlar üzerindeki bu etkisi daha önce başka bilim insanları tarafından da defalarca gözlemlenmiş bir olguydu. Ancak Eugene Parker, bu olgunun nedenini araştırmaya karar verdi. O dönemde bunun için elinde gözlem yaptığı bir teleskop ile gök cisimlerinin hareketlerini denklemler kurarak açıklayabildiği matematik bilgisinden başka olanağı da yoktu.

Hımm!

Hımm!

1958 yılında Güneş'in ve Güneş gibi diğer yıldızların oluşturduğu manyetik alanların yapısı ile bu manyetik alanların diğer gök cisimlerine etkileri üzerine bir makale yayımladı. Bu makalesinde Parker, Güneş'in çevresini saran taç küreden uzaya çok büyük bir hızla yayılan parçacıklarla ilgili bir kuram oluşturdu ve buna güneş rüzgârı adını verdi.

"Azıcık esse de serinlesek!" diyebileceğimiz türden bir rüzgâr değil galiba bu güneş rüzgârı dediği.

Ha ha ha! Kesinlikle.

Parker'ın güneş rüzgârı kuramı, Dünya'mızda ve Güneş Sistemi'mizde meydana gelen Güneş'e bağlı pek çok olayı açıklıyordu. Ancak bu elbette Güneş hakkında bütün soruların yanıtladığı anlamına gelmiyordu. Yıllar geçti, bilimsel araştırmalar sürdürüldü, yeni teknolojiler geliştirildi ve insanlık 2018 yılında Güneş'e çok yaklaşıp da erimeyecek bir uzay aracı yapmayı başardı.

Parker'ın Güneş yolculuğu başladı. Parker, Güneş'e 6,2 milyon kilometre kalana kadar yaklaşacak. Yıllar sürecektir yolculuğunda Parker Güneş'in çevresinde 24 kez dolanacak. Ondan gelecek bilgilerle Güneşimiz ve evren hakkında yepyeni şeyler öğreneceğiz.

Parker mı? Bizim Eugene Parker'ın Parker'ı mı bu?

Evet Simitçiğim.

Ne kadar onur verici bir an. Çok duygulandım ben..

Ben de. İsmi ölümsüzleşen bir bilim insanı daha tanımış olduk. Teşekkürler Eugene Amca.